

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annettua lakia (2/85) siten, että naispuolisen maatalousyrittäjän oikeutta saada sijaisapua synnytyksen vuoksi pidennetään nykyisestä 120 päivästä ajaksi, johon sisältyy 150 päivää ja joka alkaa 30 päivää ennen laskettua synnytysaikaa. Maatalousyrittäjän oikeutta saada lomittaja sijaisapua varten varusmiespalvelun tai siviilipalvelun ajaksi laajennetaan tietyin edellytyksin. Esityksessä ehdotetaan

lisäksi poistettavaksi vuosilomaoikeus yli 65-vuotiailta maatalousyrittäjiltä.

Esitys perustuu kevään 1986 maatalousratkaisun ja sen tavoitteena on parantaa maatalousyrittäjien lomituspalvelujen saantia sekä osaltaan tukea maatalouden rakennerationalisointia ja tasapainottaa maataloustuotantoa.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin 1 päivänä tammikuuta 1987 lukien sekä erältä osin 1 päivästä huhtikuuta 1987 lukien.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja muutoksen syyt

1.1. Lomituspalvelut

Maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain tavoitteena on luoda edellytykset vuosiloman ja viikkovapaan pitämiseen niille karjaloutta harjoittaville maatalousyrittäjille, joilla ei ilman lomitustoimintaa ole mahdollisuutta vapautua tehtävistään vuosiloman tai viikkovapaan ajaksi. Lain tavoitteena on toisaalta järjestää maataloutta harjoittaville yrittäjille sijaisapua sairauden, tapaturman, synnytyksen tai muun niihin verrattavan tilapäisen syyn vuoksi. Lomituspalvelut toteutetaan käytännössä järjestämällä maatalousyrittäjälle maatalouslomittaja vuosiloman, viikkovapaan tai sijaisavun ajaksi tilalle.

Lomituspalvelulain 36 §:n nojalla 20 päivänä maaliskuuta 1986 annetun valtioneuvoston päätöksen (232/86) mukaan maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja vuosiloman ajaksi, jonka

pituus on 1 1/3 työpäivää jokaiselta täydeltä lomanmääräytymiskaudelta eli yhteensä enintään 16 työpäivää vuodessa. Sosiaalihallituksen tekemän selvityksen mukaan lomakaudella 1985/1986 vuosilomaa sai yhteensä noin 132 000 maatalousyrittäjää.

Naispuolisella maatalousyrittäjällä on lain 9 §:n perusteella oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi yhteensä 120 päivää. Tästä ajasta 30 päivää kohdistuu ennen laskettua synnytysaikaa ja 90 päivää synnytyksen jälkeiseen aikaan.

Synnytyksen perusteella sijaisapua myönnettiin vuonna 1985 yhteensä 2 040 yrittäjälle. Keskimääräinen sijaisavun kesto saajaa kohden synnytystapauksissa oli 77 päivää.

Varusmiespalvelua varten ei tällä hetkellä voida lain mukaan myöntää sijaisapua.

Lomituspalvelujen järjestäminen on ensisijassa kunnan tehtävä. Sitä varten kunnan tulee ottaa palvelukseensa työsopimussuhteeseen tarpeellinen määrä maatalouslomittajia tai sopia maatalousyrittäjäin yhteisön kanssa, että yhteisön lo-

mittajaa käytetään lomituspalvelujen järjestämiseen kunnassa.

Vuosiloman, sijaisavun ja viikkovapaan järjestämisestä aiheutuvat menot luetaan maatalouden saamaksi tuloksi siten kuin lomituspalvelulain 29 §:ssä säädetään.

1.2. Maatalouden tuotanto- ja markkinatilanne

Maatalouden ylituotanto on lukuisista tuotannon ohjaamiseen ja rajoittamiseen tähdänneistä toimenpiteistä huolimatta pysynyt suurena. Viime aikoina ylituotanto tosin on näyttänyt supistuvan jonkin verran kotieläintuotannossa, mutta nyt uhkana on kasvinviljelytuotteiden, erityisesti rehuviljan vientitarpeen kasvu. Maataloustuotteiden vienti edellyttää valtion tukea ja myös maatalouden vastuu viennin rahoituksesta on nousut.

Vuoden 1982 lopussa yli 65-vuotiailla eläkeläisillä viljelijöillä oli omistuksessaan noin 27 000 tilaa, joilla oli vähintään 2 hehtaaria viljelyksessä olevaa peltoa. Lisäksi tulevat perikuntien omistamat tilat, joista huomattavaa osaa käytännössä viljelee eläkeiässä oleva henkilö. Yli 65-vuotiaiden viljelijöiden tiloilla työskentelee usein työikäinen puoliso tai joku muu henkilö. Yli 65-vuotiaiden viljelijöiden tiloilla oli peltoa noin 250 000 hehtaaria, eli keskimääräinen peltoala oli noin 9 hehtaaria.

Tiedot eläkeikäisten viljelijöiden harjoittamasta maataloustuotannosta ovat osittain puutteellisia, eikä tuotantosuunnitaisia tilastoja ole käytettävissä. Kuitenkin yli 65-vuotiaiden tuottajien osuutta maidon tuotannossa on tutkittu. Selvitysten mukaan yli 65-vuotiaiden viljelijöiden hallussa on noin 10 prosenttia maitotiloista eli noin 6 600 tilaa. Näiden tilojen osuus maidon tuotannosta on noin 7 prosenttia eli hieman alle 200 miljoonaa litraa meijerimaitoa.

1.3. Muutoksen syyt

Valtioneuvoston ja maataloustuottajain keskusjärjestöjen välillä käytyjen maataloustulolain (629/82) mukaisten neuvottelujen perusteella on tulopoliittista kokonaisratkaisua tarkoittavaan 15 päivänä maaliskuuta 1986 päivätyyn sopimukseen liittyen sovittu hinnoitteluvuosien 1986/1987—1987/1988 maataloustuloratkaisuista ja muista maataloustuotantoon vaikuttavista asioista muun muassa seuraavasti:

”Lakia maatalousyrittäjän lomituspalveluista (2/85) esitetään muutettavaksi seuraavasti:

a) Vuosilomaoikeutta lisätään lomakauden 1987/1988 alusta yhdellä päivällä ja lomakauden 1988/1989 alusta yhdellä päivällä.

b) 1.1.1987 lukien naispuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi ajaksi, johon sisältyy 150 päivää ja joka alkaa 30 päivää ennen laskettua synnytysaikaa.

c) 1.1.1987 lukien maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomitaja sijaisapua varten myös varusmiespalvelun ajaksi. Tällöin kuitenkin edellytetään, että maatalousyrittäjä on jo ennen varusmiespalvelua itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut maatalousyrityksen toimintaan liittyvistä päivittäisistä töistä eikä yrityksessä ole muuta hänen työpanostaan korvaavaa henkilöstöä. Sijaisapu oikeus on myös siinä tapauksessa, että em. tilanne syntyy varusmiespalveluaikana esim. kuolemantapauksessa tai työkyvyttömyyden takia. Tällöin sijaisapumaksut määrätään kuitenkin maksutaulukon korkeimman maksuluokan mukaan, ellei erityisistä syistä muuta johdu.

d) 1.1.1987 lukien maatalousyrittäjällä on oikeus yhden päivän pituiseen sijaisapuun lähiomaisen kuolemantapauksessa.

e) Vuosilomaoikeus poistetaan yli 65-vuotiailta maatalousyrittäjiltä lomakauden 1987/1988 alusta lukien.

f) Maatalousyrittäjien viikkovapaamaksu pidetään v. 1986 samoina kuin vuonna 1985.”

Hallituksen esityksen tavoitteena on osaltaan vaikuttaa eläkeikäisten maataloustuotannosta luopumiseen. Yleisesti ottaen eläkeikäisten maataloustuotannosta luopumisella voisi olla ainakin seuraavia vaikutuksia:

Eläkeikäisten saaman maataloustuen rajoittaminen ilmeisesti edistäisi sukupolvenvaihdosten toteuttamista. Vaikka tämä lyhyellä tähtäyksellä tehostaisi ja lisäisi sukupolvenvaihdostilojen maataloustuotantoa, olisi kehitys kuitenkin maatalouden rakennepoliittisten ja ikärakenteen kehittämistavoitteiden mukaista. Eläkeikäisten luopuminen maataloudesta antaisi myös nuorille yrittäjille liikkumatilaa kehittää ja järkeistää tuotantoon samalla kuin lomituspalvelujen kohdentaminen aktiivi-ikäisille yrittäjille paranis.

2. Muutosehdotukset

Lomituspalvelulain 36 §:n mukaan valtioneuvostolla on oikeus määrätä maatalousyrittäjän lomakaudesta, vuosiloman ja viikkovapaan pitä-

misestä ja niiden pituuksista toisinkin kuin laissa säädetään sen mukaan kuin valtioneuvoston ja maataloustuottajain keskusjärjestöjen välisissä neuvotteluissa on sovittu.

Vuosiloman pidentäminen sopimuksen mukaisesti on tarkoitus toteuttaa edelleenkin valtioneuvoston päätöksellä.

Naispuolisen maatalousyrittäjän oikeus saada sijaisapua synnytyksen ja lapsen hoidon vuoksi nykyistä pidempään merkitsee muutostarvetta lain 9 §:n 1 momenttiin.

Sijaisavun laajentaminen siten, että sijaisapuun oikeuttavaksi perusteeksi hyväksytään myös maataloustulosopimuksessa mainituin edellytyksin varusmiespalvelu, ehdotetaan toteutettavaksi siten, että lain 3 ja 9 §:iin lisätään tätä koskeva maininta. Asevelvollisuuden suorittamiseen rinnastettaisiin myös aseettomana palvelu sekä siviilipalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetun asetuksen 12 §:ää tulisi muuttaa siten, että asetuksessa tarkoitettuna erityisen painavana syynä mainitaan myös yritystoiminnan jatkajan asevelvollisuuden suorittaminen tai muu vastaava palvelu.

Sijaisavusta perittävistä maksuista on tällä hetkellä säädetty lomituspalveluasetuksen 24 §:ssä. Tarkoitus on, että varusmiespalvelun tai muun vastaavan palvelun ajalta myönnettävästä sijaisavusta perittävästä maksusta säädettäisiin sanotussa asetuksessa.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on sopimuksen mukaisesti poistaa yli 65-vuotiailta maatalousyrittäjiltä ensi lomakauden alusta alkaen vuosiloman kertyminen. Maatalousyrittäjä voisi kuitenkin 65 vuotta täytettyään pitää ennen tätä ajankohtaa kertyneet vuosilomansa. Vuosilomaosakeuden rajoittaminen edellyttää muutostarvetta lain 5 §:n 2 momenttiin.

Kevään maataloustulosopimuksen kohdissa d ja f mainitut toimenpiteet on tarkoitus toteuttaa hallinnollisin määräyksin sosiaali- ja terveysministeriön sekä sosiaalihallituksen päätöksillä.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Vuonna 1986 maatalousyrittäjien vuosilomalomituksen kustannuksiksi arvioidaan 500 000 000 markkaa. Valtio vastaa vuosilomakustannuksista kokonaan, mutta osa näistä otetaan huomioon maataloustulolaskelmassa maatalouden saamana tulona.

Sosiaalihallituksen tekemän selvityksen mukaan lomakaudella 1985/1986 vuosilomaa sai yhteensä noin 132 000 maatalousyrittäjää ja lomituspäiviä kertyi yhteensä noin 2 000 000. Yrittäjistä on noin 5 prosenttia eli noin 6 600 65 vuotta täyttäneitä. Vanhuuseläkeiän saavuttaneiden yrittäjien lomapäiviä kertyy vuonna 1987 arviolta yhteensä noin 105 600. Lomituspäiväkustannusten on arvioitu olevan 255 markkaa. Vanhuuseläkeiän saavuttaneiden yrittäjien poistaminen vuosilomakertymän piiristä merkitsisi siten noin 26,9 miljoonan markan säästöä vuosittain.

Sijaisapua myönnetään synnytyksen johdosta vuosittain noin 2 000 maatalousyrittäjälle. Voimassa olevan lain perusteella sijaisapua voi siten tulla myönnettyksi enintään 240 000 päivänä. Sijaisavun pidentäminen 30 päivällä lisäisi sijaisapupäiviä enintään 60 000:lla. Kaikkiaan äitiysloman johdosta voitaisiin vuonna 1987 myöntää siten 300 000 sijaisapupäivää. Pidentämisestä aiheutuvat enimmäiskustannukset olisivat 15 300 000 markkaa.

Sijaisapuun oikeuttavia tapauksia asevelvollisuuden perusteella arvioidaan olevan enintään 150. Sijaisapupäivien määrän arvioidaan tällä perusteella lisääntyvän enintään 40 500 päivällä. Kustannuksia tämän johdosta aiheutuisi noin 10,3 miljoonaa markkaa. Kun kokonaiskustannuksista vähennetään yrittäjältä korkeimman maksuluokan mukaan perittävät maksut, muodostuu kokonaiskustannuksiksi enintään 8,1 miljoonaa markkaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

3 §:n 3 momentti. Lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että sijaisapua voitaisiin järjestää myös asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi. Tällöin edellytetään, että maatalousyrittäjä on ennen palvelukseen astumistaan itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut yrityksen toimintaan liittyvistä päivittäisistä töistä.

Maataloustulosopimuksessa edellytetään lisäksi, ettei yrityksessä saa olla muuta yrittäjän työpanosta korvaavaa henkilöstöä. Tämä edellytys sisältyy ehdotettavan uuden 3 §:n 3 momentin mainintaan "ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjän kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman tässä laissa säädettyä sijaisapua."

5 §:n 2 momentti. Voimassa olevan säännöksen mukaan vuosiloman pituus määräytyy lomanmääräytymisvuoden täysien lomanmääräytymiskuukausien perusteella. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että täydeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsottaisiin lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä alle 65-vuotiaana. Täysi lomanmääräytymiskuukausi edellyttäisi edelleen

vähintään 14 päivänä toimimista 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä.

9 §:n 1 momentti. Yhdenmukaisesti lakiehdotuksen 3 §:n muutoksen kanssa lain 9 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sijaisapua voitaisiin järjestää myös siksi ajaksi, jonka yrittäjän asevelvollisuus, aseeton palvelu tai siviilipalvelus kestää.

Voimassa olevan lain mukaan naispuolisella maatalousyrittäjällä on oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi ajaksi, johon sisältyy 120 päivää ja joka alkaa 30 päivää ennen laskettua synnytysaikaa. Mainittua aikaa ehdotetaan pidentettäväksi 150 päivään.

2. Voimaantulo

Lakiehdotus tulisi voimaan 1 päivästä tammikuuta 1987 lukien. Siltä osin, kuin lakiehdotus koskee 65 vuotta täyttäneiden yrittäjien rajaamista vuosilomaoikeuden kertymisen ulkopuolelle, voimaantuloajankohta olisi 1 päivä huhtikuuta 1987.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista 4 päivänä tammikuuta 1985 annetun lain (2/85) 5 §:n 2 momentti ja 9 §:n 1 momentti sekä *lisätään* 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 §

Sijaisapua järjestettäessä lakia sovelletaan myös edellä 1 momentissa tarkoitettuun maatalousyrittäjään, jolla asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyrittäjään kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman tässä laissa säädettyä sijaisapua. Lisäksi tällöin edellytetään, että maatalousyrittäjä on jo ennen palvelukseen astumistaan itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut maatalousyrittäjän päivittäisistä töistä.

5 §

Täydeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsotaan lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä alle 65-vuotiaana vähintään neljänätoista päivänä.

9 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten sairauden, tapaturman tai muun niihin verrattavan tilapäisen syyn, asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu määräaikainen työkyvyttömyys taikka muutoin luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää. Ilman lääkärintodistusta sijaisapua voidaan antaa sairauden ja tapaturman johdosta lomautakunnan määräämäksi ajaksi, enintään kuitenkin seitsemäksi päiväksi. Naispuolisella maatalousyrittäjällä on kuitenkin oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi ajaksi, johon sisältyy 150 päivää ja joka alkaa 30 päivää ennen laskettua synnytyisaikaa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1987.

Lain 5 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin 1 päivästä huhtikuuta 1987 lukien.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 1986

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa*

Laki

maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maatalousyrittäjän lomituspalveluista 4 päivänä tammikuuta 1985 annetun lain (2/85)
 5 §:n 2 momentti ja 9 §:n 1 momentti sekä
lisätään 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Sijaisapua järjestettäessä lakia sovelletaan myös edellä 1 momentissa tarkoitettuun maatalousyrittäjään, jolla asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi ei ole mahdollisuutta huolehtia maatalousyritykseen kuuluvista välttämättömistä tehtävistä ilman tässä laissa säädettyä sijaisapua. Lisäksi tällöin edellytetään, että maatalousyrittäjä on jo ennen palvelukseen astumistaan itsenäisesti joko kokonaan tai pääosin huolehtinut maatalousyrityksen päivittäisistä töistä.

5 §

Täydeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsotaan lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä vähintään neljänätoista päivänä.

5 §

Täydeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi katsotaan lomakautta edeltävän maaliskuun lopussa päättyvän lomanmääräytymisvuoden sellainen kalenterikuukausi, jonka aikana maatalousyrittäjä on toiminut 2 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä *alle 65-vuotiaana* vähintään neljänätoista päivänä.

9 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten sairauden, tapaturman tai muun niihin verrattavan tilapäisen synn vuoksi ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu määräaikainen työkyvyttömyys taikka muutoin luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää. Ilman lääkärintodistusta sijaisapua voidaan antaa sairauden ja tapaturman johdosta lomalautakunnan määräämäksi ajaksi, enintään kuitenkin seitsemäksi päiväksi. Naispuolisella maatalousyrittäjällä on kuitenkin oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi ajaksi, johon sisältyy 120 päivää ja joka alkaa 30 päivää ennen laskettua synnytsaikaa.

9 §

Maatalousyrittäjällä on oikeus saada lomittaja sijaisapua varten sairauden, tapaturman tai muun niihin verrattavan tilapäisen synn, *asevelvollisuuden, aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen suorittamisen vuoksi* ajaksi, jonka lääkärintodistuksella osoitettu määräaikainen työkyvyttömyys taikka muutoin luotettavasti osoitettu sijaisavun tarve kestää. Ilman lääkärintodistusta sijaisapua voidaan antaa sairauden ja tapaturman johdosta lomalautakunnan määräämäksi ajaksi, enintään kuitenkin seitsemäksi päiväksi. Naispuolisella maatalousyrittäjällä on kuitenkin oikeus saada sijaisapua synnytyksen vuoksi ajaksi, johon sisältyy *150* päivää ja joka alkaa 30 päivää ennen laskettua synnytsaikaa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1987.

Lain 5 §:n 2 momenttia sovelletaan kuitenkin 1 päivästä huhtikuuta 1987 lukien.
